

UTBILDNINGSPOLITISKT PROGRAM

ANTAGEN PÅ VSF:S SJUNDE KONGRESS I STOCKHOLM 31 OKT- 2 NOV 2008

VÄNSTERNS STUDENTFÖRBUND

INNEHÅLL

INLEDNING	4
STUDENTINFLYTANDE	5
KÅROBLIGATORIET	5
STUDENTKÅRERNAS ORGANISATION OCH POLITISKA UTFORMNING	5
UNDERVISNING OCH EXAMINATION	6
BETYG	6
VARIERANDE EXAMINATIONSFORMER	6
LÄRARLEDD TID	7
KOLLEKTIV KUNSKAPSPRODUKTION	7
FINANSIERING AV FORSKNING OCH HÖGRE UTBILDNING	9
RESURSTILLDELNINGSSYSTEM	9
GRUNDUTBILDNING	9
FORSKNING	10
EXTERNFINANSIERING	11
GRUNDUTBILDNING	11
FORSKNING	11
LÄRARUNDANTAGET	12
STYRNING AV AKADEMIN	13
AKADEMISK FRIHET	13
AKADEMINS KLASS- OCH KÖNSSTRUKTUR	13
POLITISK STYRNING	13
MYNDIGHETSFORMEN	13
INSTITUTIONEN	14
FORSKARSTUDENTER OCH DERAS VILLKOR	15
ANSTÄLLNINGSVILLKOR	15
GÄSTFORSKARE	16
HANDLEDNING I FORSKARUTBILDNINGEN	16
KURSER I FORSKARUTBILDNINGEN	17

BOLOGNASYSTEMET	18
<hr/>	
BOLOGNAPROCESSENS POLITISKA INNEHÅLL	18
BOLOGNAPROCESSENS UTFORMNING	18
STUDIESOCIALA FRÅGOR	21
<hr/>	
STUDIEMEDLET	21
BOENDE	21
SOCIALA SKYDDSNÄT	22
STUDENTER MED BARN	22
ARBETSMILJÖ	24
<hr/>	
ARBETSMARKNAD	25
<hr/>	
STUDENTER SOM ARBETSKRAFTSRESERV	25
ARBETSMARKNADEN FÖR UTBILDADE	25
ANSTÄLLNINGSBARHET	26
AKADEMIKERFACKEN	27
TJÄNSTEMANNAFACKEN	28
FACKLIG KAMP OCH SOLIDARITET	28
BREDDAD REKRYTERING	30
<hr/>	
UNIVERSITET OCH HÖGSKOLORS SAMMANSÄTTNING	30
KLASSKONFLIKT	30
AKADEMINS INRIKTNING	30
BREDDAD REKRYTERING	30
GRUNDSKOLA, GYMNASIUM, KOMVUX OCH FOLKHÖGSKOLA	32
<hr/>	
LIVSLÅNGT LÄRANDE	32
GRUNDSKOLA	32
GYMNASIUM, KOMVUX OCH BEHÖRIGHET TILL HÖGSKOLA	32
FOLKHÖGSKOLA	33
INTERNATIONELL SOLIDARITET	35
<hr/>	
STUDIEAVGIFTER	35
FREEMOVERS	35
OREFLEKTERADE UTBYTEN	35

INLEDNING

DETTA UTBILDNINGSPOLITISKA PROGRAM är ett resultat av Vänsterns Studentförbunds strävan att koppla samman vår analys av klassamhället med studenters vardag. Det är också ett resultat av vårt behov av att ha klara åsikter och tydliga förslag i den utbildningspolitiska debatten. På så sätt är detta utbildningspolitiska program ett styrkebesked. Det ska användas som ett redskap i vårt fortsatta arbete. Vi använder våra teorier för att förstå världen, men också för att göra konkreta ställningstaganden i en pågående debatt. VSF ska inte vara ett förbund som sitter på kammaren och studerar teorier för dess egen skull. Vi ska delta i den vardagliga kampen kring utbildningens innehåll och form, och kring studenters sociala situation. Det är en kamp som vi för som utomparlamentarisk aktivistorganisation, och det är en kamp som vi för i kårerna. Genom teorier förstår vi utbildningens roll, men det är bara genom konkret arbete som vi kan förändra utbildningen och studenternas situation. Den högre utbildningen har en dubbel roll i klassamhället och i socialistisk politik. Å ena sidan är arbetarrörelsens kamp för allas rätt till utbildning enormt viktig för människors möjligheter till kunskap, bildning och bättre arbeten. Rätten till utbildning möjliggör också för fler samhällsgrupper att delta i formandet av ny kunskap. Å andra sidan innebär utbildning under kapitalismen produktion av arbetskraft med kunskaper som kapitalet drar nytta av och produktion av kunskap som legitimerar den rådande ordningen. Vi kan inte krossa kapitalismen via utbildningssystemet, däremot kan vi skapa bättre möjligheter för fler människor, jämlikare livsvillkor och bättre forskning genom att delta i och påverka den högre utbildningen.

Högern vill skapa elituniversitet för ett fåtal och sätter upp ekonomiska hinder för arbetarklassens tillträde till högre utbildning. När detta skrivs har den borgerliga regeringen skurit ned på komvux och folkhögskolor, lanserat gymnasieprogram som inte kommer att ge högskolebehörighet till arbetarklassungdomar och försvårat för människor med arbetslivserfarenhet att vidareutbilda sig. Denna reaktionära utbildningspolitik gör att klassamhället hårdnar i en takt som är snabbare på mycket länge. Vår uppgift är att kämpa för allas verkliga rätt till högre utbildning, att slåss för fri och tillgänglig forskning och att analysera kunskapsproduktionen ur ett socialistiskt, feministiskt och antirasistiskt perspektiv. Det är vår kamp och vi behöver våra egna vapen – använd det utbildningspolitiska programmet som ett sådant! ★

STUDENTINFLYTANDE

KÅROBLIGATORIET

Kårobligatoriets avskaffande innebär att studenters organisering försvagas. Idag är studentkårerna finansierade av sina medlemmar, vilket ökar oberoendet gentemot lärosäte, stat och näringsliv. Obligatoriet gör att de demokratiskt valda studentrepresentanterna företräder samtliga studenter. Det ökar legitimiteten. Eftersom studenter redan idag väljer bort exempelvis tandläkarbesök och a-kassemedlemskap av ekonomiska skäl, är det troligt att många efter obligatoriets avskaffande även kommer att gå ur studentkårerna. Kårobligatoriets avskaffande måste därför från vänster betraktas som ett borgerligt försök till att urholka kollektiva lösningar, liksom attackerna mot fackföreningsrörelsen, försäkringssystemen och den offentliga sektorn. VSF kommer även efter obligatoriets avskaffande att uppmana till medlemskap och aktivt deltagande i studentkårerna.

STUDENTKÅRERNAS ORGANISATION OCH POLITISKA UTFORMNING

Studentkårerna kan ses som akademiska kommuner, vars politiska riktning och representanter väljs i öppna och fria val. Ett politiskt partisystem är den mest rättvisa och demokratiska utformningen, för att undvika popularitetstävlingar, individualism och att personliga kontakter och resurser blir för avgörande. Personval gynnar individer med stora sociala och ekonomiska resurser. Så kallade opolitiska val innebär i sin tur att osäkerheten ökar för studenterna, då kandidaterna inte presenterar den ideologi de utgår ifrån. Detta gynnar i regel borgerligheten, i och med att konfliktperspektiv undviks och konsensus eftersträvas.

VSF anser

- att studentkårerna behåller/inför politiska partisystem

UNDERVISNING OCH EXAMINATION

Utformningen av undervisning och examinationsformer är viktig om utbildningen ska kunna stärka studentens kritiska och självständiga tänkande. En positiv samhällsutveckling kräver att utbildningens form främjar människans inneboende möjligheter. För att åstadkomma detta behövs fler tillfällen för studenter och lärare att träffa varandra för vägledning, utbyte av åsikter och reflektion. Dagens undervisning grundar sig ofta på envägskommunikation mellan studenter och föreläsare samt en stor andel enskild studietid. Det finns även en sällningstendens i både undervisning och examination, som kan kopplas till kapitalismens behov av att marknadsanpassa utbildningen. Denna tendens bidrar till att åsikterna strömlinjeformas och gör det svårare för studenter både att utveckla egna tankar och att klara av utbildningen, vilket i sin tur skapar en klassuppdelning bland studenterna.

BETYG

I det kapitalistiska samhället är betyg ett viktigt instrument för att dela upp vilka människor som skall få en dräglig levnadsstandard och vilka som inte ska få det. Dock är det viktigt att en viss kvalitetsnivå kan säkerställas på den kunskap som erhålls. Av den anledningen är endast betygen "underkänt" och "godkänt" relevanta, då de inte motiveras av rangordnings- eller konkurrenstänkande. Vidare ska betygen vara målrelaterade med tydliga lärandemål samt motiveras väl när de sätts så att relationen mellan betyg och kunskapsmål framgår. Genom att användas på detta sätt kan betygen fungera som ett rättssäkert instrument som motverkar godtyckliga bedömningar. De kan också främja en jämlik och jämställd utbildning, i och med att rasistiska och sexistiska fördomar och värderingar motverkas av formalisering.

VSF kräver

- att endast betygen U och G används men med det slutgiltiga målet att betygssystemet i framtiden avskaffas.
- att betyg ska vara målrelaterade och inte relativa
- att betygskriterier ska ha tydliga lärandemål
- att studenter alltid erbjuds tentamensgenomgång
- att positiva och negativa aspekter av ett arbete alltid beskrivs tydligt och motiveras av betygssättaren

VARIERANDE EXAMINATIONSFORMER

Examinationsformen är en del av lärandeprocessen och inte endast ett kontrollverktyg. Utformningen av dessa ska därför vara pedagogisk och anpassad efter de kunskapsmål som kursen bygger på. Examinationen ska främja analys och därför inte endast behandla ren fakta. Examinationsmomentet är också ofta ett extra bra tillfälle att koppla samman teori och kunskapens relevans i samhället.

VSF kräver att examination inte ska ske i form av fleralternativssvar att examination ska innehålla reflektion och egen analys att examination ska användas som

ett pedagogiskt redskap att fler former för examination utvecklas och används att examination ska verka för att applicera teori i praktiken att examination ska bygga på relevant praktisk applicering inom ämnet att anonyma tentor införs vid varje högskola och universitet

LÄRARLEDD TID

En bra studiemiljö där människor har möjlighet att utveckla sitt kritiska tänkande kräver mötesplatser. En viktig del i detta är den lärarledda tiden i form av seminarier, föreläsningar och handledningstid. Dessa former ger studenten möjlighet att få hjälp med sina studier, ta del av föreläsarens och andra studenters åsikter samt dela med sig av sin egen analys. Den lärarledda tiden utjämnar även skillnader i förkunskaper och är ett stöd för dem som inte har kopplingar till högre studier genom till exempel vänner och familj. Lärarledd tid verkar således kunskapsutjämnande och gynnar kunskaper som förvärvas under kursens gång framför den enskildes förkunskaper.

Andelen lärarledd tid vid landets högskolor är idag ofta alldeles för låg. I många fall är den så låg som 5 timmar per vecka. Detta försvårar studentens möjlighet att få hjälp med studierna och att utveckla sin analytiska förmåga. För mycket enskild studietid försämrar möjligheten till discussion och leder till kunskapsintag utan reflection. Antalet lärarledda timmar skiljer sig också mycket åt mellan olika ämnesområden. Inom ämnesområdena samhällsvetenskap och humaniora finns det till exempel betydligt mindre resurser att avsätta för lärarledd tid. Många av studenterna inom dessa områden upplever därför att studietakten inte uppgår till heltid. Teknik, medicin, ekonomi och naturvetenskap är däremot ämnesområden som tilldelas fler resurser både från stat och från sponsorer på forskarnivå. Inom dessa områden uppgår därför den reella studietakten till heltid eller mer. Denna obalans mellan olika studieområden är både negativ för de som har för hög studietakt, eftersom de inte hinner med sina studier på ett tillfredställande sätt, och för de som har för låg studietakt, eftersom deras utvecklingspotential inte tillvaratas.

VSF kräver

- att den lärarledda tiden fördelas efter behov mellan ämnesområdena
- att den lärarledda tiden ges mer resurser
- att den lärarledda tiden utgår ifrån kursens behov och inte ekonomiska intressen

KOLLEKTIV KUNSKAPSPRODUKTION

Kunskap är ett maktmedel i samhället. För att samhället ska kunna vara sant demokratiskt krävs det att kunskapen är spridd bland alla dess grupper. Problemet i dagens samhälle är att information och kunskap inte är fri eller tillhör alla. När ett fåtal kapitalister äger merparten av mediekanalerna och bokförlagen blir informationen och kunskapen ofta enformig och styrd av den ägande klassens perspektiv och intressen. Ett närbesläktat problem i sammanhanget är lärare som använder sina egna böcker som obligatorisk kurslitteratur i undervisningen. Detta kan bidra till en naturlig koppling mellan grundutbildning och forskning, men det kan också vara

problematiskt med tanke på vinstintresset hos förlag och författare. Samtidigt visar rapporter från SCB att hälften av alla studenter avstår från att köpa kurslitteratur. Genom att införa ett e-bokförlag som ägs gemensamt av högskolorna skulle man kunna garantera både att vinsten återinvesteras i forskningen, att studenterna har råd att införskaffa litteraturen samt att den sprids till resten av samhället. Ett sådant system skulle också möjliggöra att fler och mindre publikationer trycks. Därutöver vill VSF självklart se ökade resurser till högskole- och folkbiblioteken för att kraftigt förbättra tillgången till studielitteratur i olika typer av utbildningar. Ett exempel på detta är att det bör finnas klassuppsättningar av relevant kurslitteratur på lärosätenas bibliotek.

När kunskap privatiseras sker det på bekostnad av arbetarklassens kunskapsintag och kritiken mot dagens kapitalistiska samhälle tenderar därför att minska. Skolorna blir till exempel allt mer beroende av sponsorer och kontakter med näringslivet. Detta påverkar utbildningens innehåll, till exempel när teoretiska perspektiv nedprioriteras till förmån för praktiska kunskaper som efterfrågas av arbetsgivare. Det sker med andra ord en marknadsanpassning av utbildningen. När utbildning endast blir en inskolning av arbetskraft, blir den samtidigt ett led i den kapitalistiska produktionsprocessen. De som läser på högskolan blir allt mindre fristående från produktionen. Högskolan går från att vara en institution tänkt att främja människans utveckling till att bli en kunskapsfabrik.

Företagens inflytande över den högre utbildningen leder till att resurserna fördelas ojämnt på olika utbildningar, eftersom deras vinster grundar sig på ekonomiskt lönsam forskning inom ämnen som teknik, medicin, naturvetenskap och företagsekonomi. Humaniora och samhällsvetenskap blir andra klassens vetenskaper med mindre resurser till både utbildning och forskning. Företagens intresse av forskningen kretsar dessutom kring varuproduktion och patentskydd för att säkerställa att forskningen ger avkastning. Denna inriktning gagnar inte samhället, samtidigt som det är samhället som betalar för utbildning och forskning kollektivt. VSF strävar efter en fri, kritisk och gemensamt ägd kunskap.

VSF kräver

- att kunskap och utbildning skall vara fri från kommersiella intressen
- att utbildningens innehåll inte ska marknadsanpassas att fler böcker och samtliga kompendier görs om till e-format och förmedlas genom ett kollektivt ägt e-bokförlag som högskolorna upprättar
- att universitet och högskolor skall tillhöra allmännyttan och inte privatiseras
- att högskolestudier skall vara tillgängliga för alla oavsett klass, kön eller etnicitet
- att den kunskap som produceras vid högskolorna skall komma samhället till gagn
- att både forskning och utbildning skall verka som en del i utvecklandet av jämställdhet, demokrati, solidaritet och produktivitet i samhället.

FINANSIERING AV FORSKNING OCH HÖGRE UTBILDNING

Finansieringsformerna för akademien är avgörande för vilken vetenskap som produceras. Arbetarrörelsen har genom statlig kontroll av forskningsmedel styrt grundutbildningen och forskningen och därmed nått större inflytande över akademins riktning. Men utan tillräcklig finansiering blir styrningen verkningslös.

RESURSTILLDELNINGSSYSTEM

GRUNDUTBILDNING

Idag har vi ett resurstilldelningssystem grundat på så kallade helårsstudenter (HÅS) och helårsprestationer (HÅP), vilket innebär att högskolan erhåller en viss summa pengar per student som antas (HÅS) och en viss pengasumma per student som tar sina poäng (HÅP). Ur ett statligt styrningsperspektiv är detta ett fördelaktigt system – högskolan uppmuntras att expandera för att få HÅS-anslag, men tvingas samtidigt att utbilda och examinera för att erhålla HÅP-anslag.

Systemet premierar inte i sig arbete med kvalitet, lärartäthet, kritiskt tänkande eller andra faktorer som vi gärna vill förknippa med den högre utbildningen. Den uppgiften ska istället skötas genom Högskoleverkets utvärderingar och studentkårernas påverkansarbete. En hårdare styrning av högskolans resursanvändning där fler variabler än HÅS och HÅP togs med i anslagsberäkningarna skulle kunna lösa en del av högskolans problem, men inte det grundläggande felet som är allmän resursbrist. Under 1990-talet och fram till nu har en ekonomisk politik förts som lett till allt mindre resurser per student, trots att högre utbildning påstås vara ett prioriterat område för samtliga regeringar under perioden.

De skillnader som förekommer i resurstilldelning mellan olika ämnesområden måste alltid motiveras utifrån skillnader i behov. Under en lång tid har fördelningen mellan de olika vetenskapsområdena varit oskäligt skev. Humanister och samhällsvetare har med vissa undantag fått en mycket mindre summa per student än teknologer och naturvetare. Till viss del är en sådan fördelning befogad eftersom de senare har ett större inslag av kostnadskrävande labbar och exkursioner i sin undervisning, men skillnaden i faktiska behov har inte motsvarats av skillnaden i tilldelade resurser. Detta märks till exempel när man jämför antalet schemalagda timmar för en genomsnittlig teknologstudent med motsvarande för en humaniststudent. Under de senaste åren har de ekonomiska medlen till humaniora och samhällsvetenskap skrivits upp på bekostnad av teknologi och naturvetenskap, men obalansen är ännu stor. VSF vill att universitet skall få skälig ersättning för samtliga studentgrupper utifrån de förhållanden och behov som förekommer på varje enskild utbildning

Utöver att ersättningen per student inte räknats upp i tillräckligt hög grad, har

två faktorer urholkat resurstilldelningssystemet. Den första är att en mängd administrativa pålagor tillkommit under de tolv åren av socialdemokratiskt styre, till följd av till exempel Hållbar utveckling- och Bolognasatsningarna, och att krav därför ställts på högskolan utan att samtidigt finansieras tillräckligt. Det andra är att ersättningarna för pris- och löneomräkningar inte varit realistiska, vilket i praktiken resulterat i nedskärningar och att pengar har tagits från andra områden - framförallt från grundutbildningen. Högskolan har under dessa omständigheter tvingats att expandera snabbare än den egentligen mäktar med för att bekosta ökade omkostnader. Det har också lett till att resurserna till varje student i form av schemalagd tid, seminarier i små grupper, kreativa examinationsformer och liknande har minskat. Det har blivit populärt både bland socialdemokratiska och borgerliga regeringar att utlova kvalitetspengar och specialsatsningar, men vad som behövs är en permanent uppskrivning av hela resurstilldelningssystemet, tillräckliga påslag för universitetspersonalens löner och extra resurser vid särskilda satsningar.

VSF kräver

- att studentpengen skrivs upp för att möta dagens resurskrav
- att administrativa pålagor finansieras med extra resurser
- att pris- och löneökningar alltid beaktas i högskolans budget
- att resursfördelningen mellan vetenskapsområdena utreds och anpassas efter dagens behov

FORSKNING

Svensk forskningspolitik präglas av en relativt hård statlig styrning. Forskningsanslagen når forskaren på olika sätt, men det mest grundläggande systemet baserar sig på fakultetsanslag. Fakulteten får i detta system själva disponera en summa pengar på utbildning av doktorander och grundforskning, alltså en mer förutsättningslös forskning där resultatet inte är bestämt på förhand. Utöver detta system finns ekonomiska medel som fördelas av staten via vetenskapliga råd och liknande institutioner dit forskare kan vända sig för att ansöka om projektmedel. Dessa råd ger pengar på vissa villkor, till exempel att genusperspektiv tillämpas eller annat som främjar ett för staten önskvärt projekt. Mot detta finns en omfattande kritik som VSF delar, nämligen att systemet genererar oerhörda mängder pappersarbete och att hela forskartjänster används för att ansöka om pengar. VSF ställer sig positivt till att staten används som verktyg för att påverka akademien, men att forskare söker pengar i konkurrens med varandra är slöseri med forskningstid och därmed med resurser.

VSF kräver

- att konkurrensutsättningen av statliga forskningsmedel upphör
- att merparten av forskningsmedlen utgår direkt till fakulteterna
- att styrning av forskningens innehåll eller perspektiv upprätthålls genom uppdrag till fakulteterna

EXTERNFINANSIERING

GRUNDUTBILDNING

Inom dagens utbildningssystem finns en högre närvaro av privata intressen än tidigare. Det beror dels på att staten har gjort en stegvis reträtt från sitt finansiella ansvar, dels på att expansionen av högskolan lett till en omstöpning av denna så att den alltmer kommit att kopplas ihop med arbetsmarknaden och näringslivet. I vissa fall har det gått så långt att hela utbildningar delfinansieras av företag som vill säkra tillgången till framtida arbetskraft.

Arbetarrörelsen befinner sig här i en märklig position. Å ena sidan står vi bakom den expansion av högskolan som var tänkt att garantera arbetarklassen tillträde både till utbildningssystemet i sig och till de högre tjänstemannayrken som kräver högskoleexamen (en process som i sin tur har gjort att akademien i högre utsträckning kommit att förknippas med arbetslivet). Å andra sidan ogillar vi den styrning som privata intressen har kommit att utöva över högskolan, vilket bland annat har lett till att entreprenörskap mer och mer ses som en hörnsten i samtliga utbildningar.

Lösningen är tvådelad. Grundutbildningen måste få ett kraftigt tillskott av resurser så att högskolan inte måste vända sig till privata finansörer för att upprätthålla utbildningsvolymen. Därtill måste högskolan formulera restriktivare regler för privata intressenters närvaro inom den högre utbildningen.

VSF kräver

- att inblandningen från privata intressen i högre utbildning regleras och villkoras

FORSKNING

I budgetsaneringens kölvatten har privata intressenter blivit en betydande finansiär av forskningen vid svenska universitet och högskolor. Inom områdena medicin och teknologi är andelen större, men närvaron ökar också inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnena. Detta leder till en rad problem; bland annat bedrivs en stor mängd forskning vars inriktning och resultat är på förhand bestämda av privata företag. För dessa måste forskningsprodukten i slutändan vara vinstgenererande. De tenderar därför att rikta sina resurser mot projekt som betalar tillbaka investeringen, helst på så kort tid som möjligt. Köpstarka kundsegment får därmed definiera vad som är och inte är relevant forskning. I denna process får den ”nyfikenhetsstyrda” grundforskningen ofta stryka på foten, det vill säga sådan forskning som kanske inte leder till påtagliga resultat nu eller ens om 10 år, men som kan förändra förutsättningarna för all forskning på längre sikt.

Samtidigt reagerar akademien ofta med tacksamhet för alla slags forskningsresurser enligt mottot ”hellre styrd forskning, än ingen forskning alls”. Det är en enkel och förståelig logik, som vi måste bemöta genom att kräva stärkt offentlig finansiering. På så sätt kan också hårdare regler för externfinansiering få större acceptans bland fler inom akademien. Staten måste i handling visa att den är generösare än näringslivet.

VSF kräver

att anslagen för grundforskning ökar

att externfinansiering enbart får förekomma på villkor att kontrollen över forskningen stannar hos högskolan

LÄRARUNDANTAGET

Det så kallade lärarundantaget reglerar ägandet till upptäckter som görs inom akademien. Undantaget stipulerar att den enskilde forskaren har rätt till upptäckten, även i de fall staten finansierat forskarens verksamhet, och är därför ett undantag från allmän äganderättpraxis. Istället bör äganderätten till de upptäckter som görs på universitet och högskolor tillfalla samhället

VSF kräver

- att lärandeundantaget avskaffas och uppgifter som görs inom akademien görs tillgängliga för alla.

STYRNING AV AKADEMIN

Den högre utbildningen är viktig för hela samhället och bör därför styras demokratiskt. Även om arbetarrörelsen successivt ökat inflytandet över sådant som antagningsregler och forskningens och undervisningens innehåll, så går utvecklingen idag bakåt. Vi måste slå vakt om och utöka den demokratiska insynen och det inflytande som vunnits. Makten över forskningen och i förlängningen över samhällets vetenskapliga och intellektuella inriktning är alldeles för viktig för att ensam överlåtas åt akademien.

AKADEMISK FRIHET

Forskning och högre utbildning bör finansieras via skattesedeln. Med det följer att forskning och högre utbildning ska komma hela samhället till gagn och att samhället bör utöva ett avgörande inflytande över undervisning och forskning. Begreppet akademisk frihet används ofta problematiskt av borgerligheten. Radikala forskare utsätts till exempel ofta för reaktionära angrepp, samtidigt som borgerliga forskare får oproportionerligt stort utrymme. Att ställa den enskilde forskarens akademiska frihet och integritet mot samhällsnyttan är emellertid en logik som vi inte accepterar. Vi vill både värna den enskilde forskarens integritet och forskningens relevans för samhället i stort.

AKADEMINS KLASS- OCH KÖNSSTRUKTUR

Akademien är, också efter en lång period av försök till expansion och breddad rekrytering, ett tillhåll för medel- och överklassen. Från doktorander och uppåt i hierarkin är det också en manlig sfär. Vad akademisk frihet innebär i praktiken under dessa omständigheter är att medel- och överklassens problem görs allmängiltiga, även om detta döljs bakom en färdig av vetenskaplighet och objektivitet. VSF anser därför att det behövs statliga understöd för att uppnå akademisk frihet.

POLITISK STYRNING

Under 1990-talet ökade medvetenheten om att forskningen aldrig är helt förutsättningslös eller objektiv. De riktade anslagen, till exempel till genusbaserad forskning, ökade därför i omfattning. Under 2000-talet tillkom kravet från staten att perspektivet "hållbar utveckling" skulle infogas i all forskning och undervisning. Det fanns också politiska representanter i universitets- och högskolestyrelserna. VSF förstår värdet av forskning vars resultat inte dikteras ovanifrån, men menar samtidigt att detta aldrig har varit fallet med den politiska styrning som ägt rum. Genom att staten ställt krav har forskarvärlden snarare tvingats öppna upp för nya perspektiv och nya problemställningar.

MYNDIGHETSFORMEN

För att garantera demokratisk insyn och styrning av forskning och undervisning måste nuvarande myndighetsform för akademien bevaras. Varje försök att avskilja

akademien från staten innebär i praktiken att förvägra folket insyn i och makt över forskning och undervisning.

VSF kräver

- att den högre utbildningens nuvarande myndighetsform ska bevaras att den politiska representationen i universitetsstyrelserna återställs

INSTITUTIONEN

Demokratisk styrning är nästintill meningslös om den i praktiken motarbetas av institutionerna och professorskollegierna. Trots att livstidsanställningar inte längre tillämpas, utövar många professorer ett oproportionerligt stort inflytande över såväl forskning som arbetsmiljö. Universitet och högskolor måste stärka och i högre utsträckning tillämpa sina sanktionssystem för att få bukt på maktmissbruk, trakasserier och svag implementering av demokratiskt fattade beslut. Utan sanktioner blir beslut och planer enbart papperstigrar utan kraft. Institutionerna måste i egenskap av arbetsplatser öppnas upp och demokratiseras för att skapa orädda doktorander och forskare.

Självklart ska studenter och lärare ha insyn och inflytande i den undervisning och forskning som bedrivs. Av den anledningen kräver VSF stärkta demokratiska former på landets högskolor. Staten ska sätta ramarna för forskningen; det är därefter upp till det enskilda lärosätets studenter, doktorander, lärare och personal att bestämma hur dessa ramar ska fyllas med ett konkret innehåll.

VSF kräver

- att institutionerna öppnas upp och demokratiseras ytterligare
- att universitetens sanktionsmöjligheter gentemot enskilda forskare och professorer stärks

FORSKARSTUDENTER OCH DERAS VILLKOR

ANSTÄLLNINGSVILLKOR

Som doktorand befinner man sig idag i en position mellan anställd och student. På forskarnivå är det också ofta normaliserat att betrakta forskning och doktorandverksamhet som ett kall och inte som det arbete det är. Det är ett synsätt som är grundat i gamla akademiska traditioner, där informella relationer mellan handledare och doktorand var standard och där få eller inga regelverk existerade. Formella regler och villkor utgör en trygghet för forskarstudenten och underlättar dessutom för den som inte är insatt i eller bekväm med akademiens klasskodade normer.

Den vanligaste formen av finansiering för forskarstudenter är anställning med lön i 2–4 år. Andra finansieringsformer är studiemedel, utbildningsbidrag, stipendier, sponsring eller egna medel. En företeelse som ökat i omfattning under de senaste åren av indirekta nedskärningar och nya regelverk är så kallade skuggdoktorander. Detta är doktorander som inte är antagna men som börjar forska vid en institution i förhoppning om att bli antagen och därmed få försörjning i ett senare skede.

En stipendiefinansierad doktorand får ofta en ersättning som motsvarar lönen från en anställning; problemet är att all form av social trygghet (exempelvis i form av pensionssparande) som följer med en anställning saknas. VSF anser därför att stipendier är en förkastlig finansieringsform. Skuggdoktorander finansierar också ofta sin forskning genom stipendier, men befinner sig om möjligt i en ännu mer prekär situation genom att inte vara antagen. Till exempel kan handledaren avsluta skuggdoktorandens "tjänst" från en dag till en annan.

Förekomsten av skuggdoktorander beror till viss del på ett minskat budgetutrymme och på det antagningsstopp till forskarstudier som därför har införts under 2000-talet. Ett annat skäl är att man i doktorandreformen 1998 införde krav på att lärosätena ska kunna garantera 12 terminers finansiering för en antagen doktorand, något som visat sig svårt att leva upp till i praktiken. Istället låter många institutioner därför de blivande doktoranderna att gå vid sidan av i ett par år för att sedan låta dem bli antagna.

På samma sätt som förekomsten av osäkra anställningar och papperslösa arbetare minskar styrkan och tryggheten för arbetarklassen i stort, hotar förekomsten av stipendiefinansiering och skuggdoktorander tryggheten för alla doktorander. Lösningen består, precis som på arbetsmarknaden, i att kämpa för en solidarisk hållning mellan alla typer av forskarstudenter och att agera gemensamt. Fenomenet med skuggdoktorander måste upphöra, och för det krävs åtminstone två åtgärder från regerings- och universitetsledningshåll. Dels måste mer resurser avsättas till den högre utbildningen i stort. Dels krävs det starkare sanktioner mot de professorer som använder sig av skuggdoktorander, också för att visa att universitetsledningarna står på doktorandernas sida.

I debatten om skuggdoktorander hävdar förespråkarna ofta att valet står mellan större forskningsvolymen med svaga anställningsvillkor och mindre forskningsvolymen under bra förhållanden. VSF menar här att vi både kan utöka forskarutbildningen och sätta upp bra och trygga anställningsvillkor. Detta kräver dock en ekonomisk storsatsning på högre utbildning kombinerat med politisk och facklig kamp från grundutbildnings- och forskarstudenter.

VSF kräver

- att alla doktorander ska ha fast anställning
- att all form av skuggdoktorandverksamhet ska upphöra

GÄSTFORSKARE

Gästforskare som exploateras av högskolan har blivit allt vanligare de senaste åren. Det handlar framförallt om utländska akademiker inom naturvetenskap och medicin, som har kommit till Sverige för att forska, men som sedan utnyttjas genom att inte få del av varken socialförsäkringar, anställningstrygghet eller normala löner. Gästforskarna tvingas med andra ord till akademiskt svartarbete. Det hör också till vanligheterna att svenska lärosäten använder kvinnliga gästforskare för att på så vis fylla den så kallade jämställdhetskvoten. Därigenom slipper universitetet att jobba aktivt med de strukturella orsakerna bakom den kvinnliga underrepresentationen, vilket VSF ställer sig mycket kritiskt till. Självklart ska våra lärosäten vara öppna för internationella utbyten, men universitetet måste då erbjuda samma arbetsvillkor som för svenska forskare.

VSF kräver

- att gästforskare ska erbjudas anställningsvillkor och lön på lika villkor som svenska forskare
- att en särskild jämställdhetskvot tillämpas för gästforskare

HANDLEDNING I FORSKARUTBILDNINGEN

Handledarna är nyckelpersoner i doktorandernas utbildning och utveckling. Förhållandet mellan doktorand och handledare måste präglas av en ömsesidig förståelse för de olika krav och åtaganden som båda har. Det är därför viktigt att det finns möjligheter för handledare att vidareutvecklas i sin handledarroll. Enligt universitetens nya regler ska alla doktorander ha två handledare. Ibland saknas den aktuella ämneskompetensen på institutionen; i dessa fall bör doktorand och institution i samråd söka handledare utanför den egna institutionen. Möjligheten till att få en extern handledare bör också utnyttjas oftare i samband med handledarbyten. Detta för även med sig möjligheter till internationella kontakter för såväl doktorand som institution.

Idag finns det inga riktlinjer för hur ofta doktorand och handledare ska träffas. Detta utgör ofta ett orosmoment för forskarstudenten. Den individuella studieplanen kan här vara ett utmärkt verktyg för att minska oklarheten kring de krav och förväntningar som doktoranden respektive handledaren har på varandra.

VSF kräver

- att relationen handledaredoktorand ska vara starkare reglerad

KURSER I FORSKARUTBILDNINGEN

Inom de flesta forskarutbildningsämnen är antalet nyantagna varje år så pass lågt att institutionerna inte har möjlighet att ge de viktiga teori- och metodkurserna som ska hållas i början av utbildningen. För att lösa detta problem bör kurser anordnas gemensamt av hela fakulteten.

Avhandlingsdelen i forskarutbildningen präglas ofta, liksom all forskning, av oväntade vägval och upptäckter av nya aspekter på olika frågor. Det är därför viktigt att det finns reella möjligheter att utvecklas genom att vid andra institutioner, fakulteter eller universitetet läsa andra kurser än de obligatoriska. Institutionerna bör sträva efter att forskarutbildningens kursdel anpassas så att forskarutbildningen kan genomföras på fyra år.

BOLOGNASYSTEMET

BOLOGNAPROCESSENS POLITISKA INNEHÅLL

Vad som lärs ut inom den högre utbildningen handlar till stor del om politik och styrning. Det är viktigt med en fri akademi för att främja den fria kunskapen – kunskap och bildning ska inte vara kopplade till särskilda intressen. Därför är det angeläget att försvara statliga högskolor och universitet.

Den så kallade Bologna-processen är en reform som motverkar detta oberoende. Problemen med Bologna-processen är desamma som med många andra EU-frågor: maktförskjutning, avpolitisering, kommersialisering, upprättandet av en mur mot omvärlden, samt frihandelspolitik och marknadskonkurrens. EU-kommissionen anser att Bologna-processen är en utbildningspolitisk satsning i syfte att främja specialinriktade högskolor och universitet i konkurrens. I korthet handlar Bologna-processen om att skapa dyra, privata elit-högskolor, vilket leder till bättre utbildning åt överklassen, och sämre utbildning, alternativt ingen alls, åt arbetarklassen.

En stor del av tanken med att låta högskolor konkurrera med varandra är att dessa också ska konkurrera om ekonomiska medel, bland annat genom att vända sig till olika företag. Detta leder till något som vi redan ser idag, nämligen att teknologer, ekonomer och medicinare erhåller bättre resurser då ekonomiskt starka aktörer har ett intresse i deras utbildning. I många fall påverkar detta även utbildningens innehåll, både direkt och indirekt. Direkt, genom att utbildningen arbetsmarknadsanpassas, vilket till exempel innebär att utbudet av teoretiska kurser minskar eftersom praktiska kunskaper är det som efterfrågas. Detta leder till en utbildning som är mindre kritisk och mindre analyserande. Indirekt, genom att företag sällan vill sponsra kurser som ställer sig kritiska till dem, exempelvis kurser med marxistiska perspektiv. Detta är också kopplat till att sådan kunskap inte är relevant för det faktiska arbetsutförandet på företagen. Även intresseorganisationer och lobbyister kan intressera sig för delar av den högre utbildningen och forskningen, men när det gäller företagssponsring är det troligaste att den sker inom deras bransch eller affärsområde. Denna slags sponsring skapar dessutom osynliga krav på att utbildningen ska leda till "anställningsbarhet", vilket motarbetar den akademiska friheten och utvecklandet av människans kritiska och analytiska förmågor. Bologna-processen motverkar med andra ord allt det som VSF:s kunskapssyn bygger på.

VSF kräver

- att Bologna-processen motverkas på lokal, nationell och internationell nivå
- att utbildning ska vara fri från kommersiella intressen
- att utbildning ska vara statligt finansierad

BOLOGNAPROCESSENS UTFORMNING

Bologna-processen leder till en helt ny struktur inom högskolan genom att utbildningen delas upp i en grundnivå på 3 år, en avancerad nivå på 2 år och en forskarnivå på 3-4 år. Denna struktur, som i skrivande stund införs på de svenska högskolorna,

innebär framförallt att de som studerar på den avancerade nivån läser en mastersexamen på två år istället för en magister på ett år. På forskarnivån kan man välja mellan att läsa 4 år, i likhet med tidigare, eller 3 år, vilket är den officiella linjen.

För studenter och forskare är detta problematiskt av två skäl. För de som läser mastersexamen kräver detta ett extra studiemedelsår samt mindre utrymme för studier vid sidan av huvudämnet. I sin tur innebär detta att kravet att välja huvudinriktning tidigt i studiegången blir ännu större än idag. Skälet till detta är att en reformering av CSN:s strikta regler för dispens från sexårsregeln i studiemedelssystemet inte har genomförts eller ens kommit på tal. För doktorander innebär Bolognasystemets 3-2-3-struktur en omfördelning mellan studielån och forskarlön, där det i slutändan blir den enskilde som får bekosta mer av sin utbildning. Forskarutbildningen blir således mindre tillgänglig för de som inte väljer rätt inriktning från början och för de utan egna ekonomiska medel.

En annan utsållningsmekanism som Bolognareformen bär med sig är den sjugradiga ECTS-skalan (där ECTS står för European Credit Transfer System). Målet med denna är att betygssystemet ska vara likartat i alla europeiska länder så att jämförelser underlättas. I praktiken fyller de graderade betygsskalorna emellertid endast funktionen att kategorisera och sortera människor för att därigenom öka den individuella konkurrensen.

För varje betygssteg på ECTS-skalan ska lärandemål ställas upp. Dessa lärandemål är tänkta att vara ett pedagogiskt och rättssäkert medel som talar om för studenten vad denna antas lära sig under en kurs eller ett moment. Lärandemålen ser VSF positivt på och de skulle kunna införas i det tvågradiga betygssystem som vi förespråkar. Problemet är dock att de i nuläget ofta är något som endast existerar på pappret och som inte aktivt används som ett pedagogiskt kommunikationsmedel.

Ytterligare ett problem med Bolognasystemet och ECTS-skalan är att svenska studenters studietid undervärderas, eftersom utbildningstid i internationella sammanhang refererar till akademiska läsår. Den faktiska längden på dessa läsår varierar dock kraftigt mellan Sverige och andra europeiska länder. Det svenska läsåret är 40 veckor långt, medan ett läsår om 30 veckor med några få undantag är det vanligaste i övriga Europa, oavsett om treterminerssystem finns eller inte.

Konsekvensen av detta blir att en studerande vid en svensk högskola måste arbeta i 120 veckor för att få kandidatexamen, medan motsvarande examen i Storbritannien endast kräver 90 veckor. Vidare krävs ytterligare 80 veckor för en svensk masterexamen, mot 60 veckor för en brittisk. Sammanlagt innebär detta att en svensk högskoleutbildning är nästan två läsår längre än en brittisk. Till detta kommer dessutom att heltidsstudier i Sverige värderas med samma poängtal per vecka som deltidstudier i övriga Europa, USA och Japan. Det är därför tydligt att jämförbarheten i Bologna- och ECTS-systemet är en illusion, samtidigt som detta argument varit det främsta för systemets införande.

VSF kräver

- att CSN:s regel om rätt till studiemedel i sex år utökas till sju år att CSN:s dispensregler förändras och blir generösare

- att de som kommer in på forskningsutbildningen ska få lånen avskrivna från sitt ena masterår
- att den sjugradiga ECTS-skalan avskaffas till förmån för en betygsskala med stegen godkänd och underkänd
- att lärandemål införs på kurser och moment att lärandemålen appliceras på kurser och moment och aktivt används som pedagogiskt medel i undervisningen
- att ett treterminssystem införs att poängräkningen ses över och omarbetas till ett rättvisare system

STUDIESOCIALA FRÅGOR

STUDIEMEDLET

Studiemedlet är idag kraftigt urholkat. Det innebär att studiemedelnivån varken följer pris- eller inkomstutvecklingen i samhället. Studenter har som grupp blivit fattigare, vilket framförallt slår mot andra redan utsatta grupper i samhället, som kvinnor, invandrare, ungdomar samt arbetarklassen i stort. Idag avstår många studenter från utgifter som tandvårdkostnader och fackföreningsavgifter. För att få ekonomin att gå ihop får många studenter regelbundet ekonomiskt stöd från föräldrar och närstående. Har man inte ett starkt socialt skyddsnet och rätt klassbakgrund blir det svårt att studera. Hälften av alla heltidsstudenter lönearbetar regelbundet, vilket leder till ökad stress och sämre studieresultat för den enskilde studenten. Den ekonomiska situationen är också den enskilt största stressfaktorn för dagens studenter. Ett treterminssystem skulle innebära att studenter skulle kunna fullfölja sin utbildning på kortare tid, samt i kombination med ett höjt studiemedel slippa oroa sig för sin inkomst under hela studieperioden, framförallt under sommarmånaderna

VSF kräver

att en inflationsskyddad och indexreglerad studiemedels höjning genomförs på minst 1500 kr att 5 veckors betald semester per läsår ska införas för heltidsstudenter att studiemedlets bidragsdel ökar i förhållande till lånedelen att ett treterminssystem införs

BOENDE

Studenter är en heterogen grupp bestående av vuxna människor med skiftande behov, familjesituation och sysselsättningar. Förhållandena varierar både från person till person, men också för en och samma person under dennes studieperiod. Därför måste studentboenden betraktas som en tillfällig lösning. På flera studieorter råder bostadsbrist. Det tvingar många studenter att acceptera otrygga boendeformer som andrahandskontrakt eller inneboende för att överhuvudtaget ha någonstans att bo. Det behöver byggas nya bostäder för att komma till rätta med problemet. Det som kännetecknar studenter som grupp är att vi är låginkomsttagare. Därför förespråkar vi satsningar på billiga och bra bostäder i allmänhet, men föredrar hyresrätter framför särskilda studentbostäder. VSF ställer sig helt och fullt emot den föraktfulla trenden att besvara studenters bostadsbrist med enkla barracker som dessutom påstås vara temporära lösningar men likväl blir permanenta

Endast 10 procent av Sveriges studenter använder bostadsbidraget. Detta beror sannolikt på att bidraget och dess utformning är för ogeneröst. Om man arbetar extra och tjänar mer än vad som uppgetts blir man till exempel återbetalningsskyldig. Dessutom har man inte rätt till bostadsbidrag efter man fyllt 29 år. När studiemedlet infördes på 1960-talet räknade man helt och fullt med att studenter också skulle ta bostadsbidrag. Studentens inkomst fastställdes därför mer eller mindre till den totala summan av studiemedel och bostadsbidrag. Detta ger ytterligare perspektiv på

studenters ekonomiska situation idag – dels ett urholkat studiemedel, dels ett ogeneröst bostadsbidrag. Vi ser ingen principiell poäng med att försvara bostadsbidraget; däremot ger bakgrunden med bostadsbidragssystemet ännu fler skäl att kräva ett höjt studiemedel. Om bostadsbidraget ska vara till någon nytta bör det emellertid reformeras.

VSF kräver

- att allmännyttan bevaras och att det byggs fler hyresrätter
- att bostadsbidraget förändras så att det beräknas halvårsvis, omfattar personer som fyllt 29 år och blir mer generöst.
- att samtliga bostäder och fastigheter överförs till det allmännas ägo och rätten till bostad grundlagsskyddas genom att en centralbehovsplan upprättas för att tillgodose detta behov

SOCIALA SKYDDSNÄT

Studentkollektivet är inte isolerat från omvärlden. Allt fler studenter är också föräldrar och arbetstagare, och även studenter blir i perioder arbetslösa (till exempel under somrarna eller efter avslutad utbildning) och sjuka. Trygga, rättsäkra och tillräckliga försäkringssystem, a-kassa, föräldrapenning samt en stark offentlig sektor är i hög grad även en studentfråga.

A-kassan är en försäkring och inte ett bidrag. Den skyddar inte endast den enskilde arbetstagaren vid tillfällig arbetslöshet, utan hela arbetarklassen genom att den fungerar som ett golv för våra lönenivåer. En försämrad a-kassa skapar incitament för de som får ut de lägsta nivåerna av försäkringen att acceptera anställningar till lägre löner och sämre villkor. Höga a-kassenivåer är alltså viktigt för allas löner och arbetsförhållanden.

Det tidigare så kallade studerandevillkoret innebar att personer som inte fick jobb efter högskoleexamen hade rätt till A-kassa även om hon eller han inte arbetat så lång tid som normalt sett krävs. Efter att det avskaffats har de som tidigare kunnat nyttja detta hänvisats till socialbidragssystemet. Socialbidrag betalas ut av kommunerna, men de ökade behoven som följt av försämringarna av a-kassan har inte inneburit att kommunerna fått mer pengar. Istället tvingas man till att skära i våra gemensamma tillgångar, såsom dagis och skola. Att studier ska vara a-kasseberättigande är alltså av intresse för hela arbetarklassen.

VSF kräver

att studier ska vara a-kasseberättigande
att a-kassans beräkningssystem återställs till 100%

STUDENTER MED BARN

En av de mest utsatta grupperna inom studentkollektivet är studerande föräldrar. Som studerande förälder är den ekonomiska situationen extra svår, framförallt om man är ensamstående. En övervägande majoritet av gruppen studenter med barn är kvinnor, som ofta tvingas kombinera studier med dubbelarbete, lönearbete och

föräldraskap. Studerande föräldrar är i allra högsta grad beroende av ett omgivande samhälle med en stark offentlig sektor och bra försäkringssystem.

VSF kräver

- att studenter med barn får högre tilläggsbidrag
- att universiteten ska barnanpassas, exempelvis genom kostnadsfri barnpassning, bygga om parkeringsplatser till lekplatser och beskära företagens utrymmen på campus
- att vårdnadsbidraget stoppas och fler jobb skapas i offentlig sektor
- att föräldraförsäkringen individualiseras

Fribeloppet

Fribeloppet motsvaras av den maximala inkomst (av tjänst, näringsverksamhet och kapital) som är möjlig att ha per halvår utan att studiemedlet sänks. Borgerligheten förespråkar vanligtvis ett generösare fribelopp framför höjt studiemedel. Detta tydliggör den intressekonflikt som finns i studiemedelsfrågan: Ett högt fribelopp uppmuntrar och normaliserar studenters lönearbete vid sidan av studierna, och försvårar dessutom kampen för ett högre studiemedel. Under terminerna ska studenters huvudsakliga sysselsättning vara studier, inte lönearbete! Pengar som tjänas under sommaren då studiemedlet inte betalas ut, bör däremot inte räknas in fribeloppet. Det centrala i sammanhanget är emellertid att studiemedlet måste höjas.

ARBETSMILJÖ

Bra arbetsmiljö avser mycket mer än god ventilation och tillgång till datorplatser. Med arbetsmiljö avser vi ett socialt och fysiskt öppet, tryggt och tillgängligt studieklimat för samtliga studenter oavsett könstillhörighet, sexuell läggning, etnicitet, trosbekännelse eller eventuella funktionshinder.

I alla former av antidiskrimineringsarbete är det viktigt att vara medveten om att det finns reaktionära krafter i samhället som vill begränsa utsatta gruppers rättigheter och möjligheter. Ofta görs detta genom att problem läggs på individen och genom att argumentationen byggs upp kring enskilda, absurda fall. Antidiskrimineringsarbete får aldrig hindras av ett fåtal rättshaverister som försöker driva orimliga fall. Försvagade rättigheter drabbar alltid redan utsatta grupper i samhället.

De senaste åren har flera svenska högskolor infört lås- och övervakningssystem som begränsar tillgängligheten och utrymmet för både studenter och andra samhällsmedborgare. Denna typ av kontrollsystem måste förstås som en del av en allmän strömning i samhället som består av ökad repression och misstänkliggörande. Införandet av olika kontrollsystem sker ofta med hänvisning till en specifik händelse, till exempel vandalism, men hanteringen är ofta oproportionerlig i relation till det brott som begåtts. Allt detta leder till att det offentliga rummet begränsas och därmed att klassklyftorna fördjupas. VSF arbetar istället för att våra högskolelokaler ska vara öppna och tillgängliga för alla.

Nedstängda och hårt kontrollerade utrymmen skapar en otrygg, ovälkommande stämning som dessutom ofta har rasistiska undertoner. När våld och olika typer av samhällsproblem diskuteras sker det inte sällan med en retorik som bygger på "vi" och ett "de", där "de" ofta är en rasifierad arbetarklass. Med andra ord sker det en etnifiering av sociala problem som misstänkliggör grupper av människor och som indirekt används för att legitimera en utbyggd statlig vålds- och kontrollapparat.

På de flesta lärosäten tillåts företag idag att närvara med reklam och försäljare på universitetsområdet eller till och med inne i universitetsbyggnaderna. Detta leder till en oacceptabel arbetsmiljö för studenter och anställda, som tvingas bemöta påstridiga försäljare under arbetstid. Högskolan är studenternas arbetsplats och ska fungera som en sådan, inte som någon allmän marknadsplats.

VSF kräver

- att lärosätena och studentkårerna aktivt arbetar för en tillgänglig, jämställd och jämlik arbetsmiljö på alla nivåer
- att anonyma tentor införs, lokalt och nationellt
- att jämställdhets- och jämlikhetsarbetet utförs av personer med adekvat utbildning/erfarenhet
- att högskolorna görs öppna och tillgängliga för studenter och omgivande samhället
- att lärosätena och studentkårerna inför och aktivt arbetar efter en jämställdhets- och lika behandlingsplan
- att skattesubventionerade luncher införs på eller i anslutning till högskolorna

ARBETSMARKNAD

STUDENTER SOM ARBETSKRAFTSRESERV

Till följd av borgerlig arbetsmarknadspolitik, försvagade slätstrukna gula fackförbund och en försämrad arbetsrätt har den exploaterades position försvagats till förmån för arbetsköparens. Osäkra anställningar hos bemanningsföretag och låga löner är allt vanligare. Det låga studiemedlet gör dessutom att allt fler studenter tvingas arbeta extra under sin studietid. Studenten fungerar därför som en anpassningsbar och foglig arbetskraft som inte kräver fast anställning, fasta arbetstider eller hög lön. Detta beror i sin tur på att studenter inte är i position att ställa krav då de egentligen bedriver heltidsstudier, samt har en slags grundinkomst i form av studiebidraget. Studenten kan i och med detta ses som en av staten subventionerad arbetskraft, och det låga studiemedlet som en komponent i ett lönedumpingssystem som gynnar kapitalet.

För studenten själv innebär extraarbetet ett tvång som går ut över studierna, eftersom de flesta inte hinner med att både studera heltid och jobba heltid. De ”flexibla” arbetsförhållandena innebär dessutom att studenten tvingas arbeta under schemalagda undervisningstider för att kunna behålla sin anställning. En klar uppdelning uppstår inom studentgruppen, där studenter som har bemedlade föräldrar och därför inte behöver arbeta extra oftare blir klara med sina studier i tid, undgår utbrändhet och får bättre studieresultat. Mot den bakgrunden är den nuvarande högskoleministerens förslag om att införa en studentpremie (det vill säga en premie som ges till de som blir klara med sina studier inom utsatt tid) en reform som i hög grad gynnar de som är förmögna nog att slippa extraarbete under studietiden. Studenters extraarbete brukar ofta beskrivas som berikande genom att öka arbetslivserfarenheten och därmed chansen att få anställning efter studierna. De arbeten som studenter blir erbjudna är emellertid oftast okvalificerade arbeten som saknar koppling till utbildningen.

VSF kräver

- att studenten får rätt till heltidsstudier
- att studenten får rätt till ledig tid på helger och kvällar
- att studenters extraarbete ska vara frivilligt och inte påtvingat på grund av lågt studiemedel
- att studentkåren verkar för att studentbemanningsföretagen nekas tillträde till egna lokaler på högskolans områden
- att en studentpremie inte införs

ARBETSMARKNADEN FÖR UTBILDADE

I samhället och på arbetsmarknaden har det de senaste åren skett en högervridning som bland annat kommer till uttryck i ett ideal om entreprenörskap. Detta innebär till exempel att den enskilda människan fått ett allt större ansvar för att själv ordna sin arbetssituation genom kontakter och liknande. För studenten får

denna attitydförändring konsekvenser för ekonomi och trygghet. Uppfattningen är att en högskoleutbildad person alltid får välbetalda tjänster, men i verkligheten är arbetsmarknaden för examinerade studenter otrygg och många akademiska yrken är också lågavlönade. Obetalda projektanställningar och orimligt stor arbetsbörda är vanligt för nytexaminerade studenter och tjänstemän. Detta gör att många inte vågar studera då de upplever att studierna endast blir en ekonomisk börda, eller så väljer man hellre utbildningar med en tydlig yrkesinriktning.

För att motverka detta är det inte ytterligare lönedifferentiering som behövs, utan en reformering av CSN:s regelsystem för återbetalning, samt en reformering av pensionssystemet och den normala arbetstiden. På sikt bör studielånet ersättas med studielön. Dessa åtgärder skulle inte bara verka för att fler vågade studera, utan också till att löneskillnader mellan låg- och högutbildade och mellan olika yrkesinriktningar minskade och att sammanhållningen därför blev starkare inom arbetarklassen. VSF:s roll inom arbetarrörelsen är därför att bidra till att arbetarklassen stärks och att solidariteten ökar genom att visa att studiesociala problem är ett problem för arbetarrörelsen och samhället i stort. På så sätt kan en solidarisk politik skapas som omfattar både studier och arbetsliv.

VSF kräver

- att praktikplatser förmedlas till studenten genom högskolan
- att AMS ger specifik vägledning för nyexaminerade och arbetslösa akademiker
- att utbildningspolitik och studiesociala frågor ska ses i samband med frågor rörande arbetsmarknaden och att en gemensam kamp ska organiseras av fackanslutna och aktivister samt på högskolor
- att studielön ersätter studielån att minst en termins praktik ska ingå i examen för samtliga studenter

ANSTÄLLNINGSBARHET

Begreppet anställningsbarhet har de senaste åren blivit ett modeord inom högre utbildning och syftar på att utbildningens mål är att leda till anställning. Detta står i skarp kontrast till VSF:s syn på utbildning. Vi anser att vi inte utbildar oss enbart för att få ett jobb utan för att utveckla oss själva och det samhälle vi lever i. Kraven på att införa reformer som bidrar till anställningsbarhet ökar inom högskolan. Vid flera lärosäten, framförallt på de mindre högskolorna, upprättas till exempel så kallade karriärcentra som arbetar med karriärvägledning och näringslivskontakter. Definitionen av begreppet anställningsbarhet varierar, men i praktiken handlar arbetet med anställningsbarhet oftast om att arbetsmarknadsanpassa utbildningen och öka samverkan med näringslivet. Vissa menar att anställningsbarhet är något som ska genomsyra hela utbildningen, medan andra snarare vill betrakta arbetet med anställningsbarhet som ett sidoprojekt i syfte att visa studenterna hur deras utbildning kan omvandlas till praktisk kunskap.

Vad som brukar påtalas är att en förbättrad anställningsbarhet skulle bredda rekryteringen till högre studier, då personer med arbetarbakgrund i högre utsträckning skulle söka sig till akademiskt inriktade utbildningar istället för till tydligt yrkes-

inriktade. Men fokuseringen på anställningsbarhet måste i första hand betraktas som ett utslag av det kapitalistiska systemets strävan efter att ”marknadsanpassa” och göra vinst. Dock finns det vissa framsteg att göra på detta område beträffande överföringen från teori till praktik, där arbete kan göras för att öka de praktiska inslagen i undervisningen och möjligheten till praktik, i syfte att visa på kopplingen mellan samhället och de kunskaper som lärs ut.

När det gäller utbildningar som i hög grad resulterar i en anställning inom offentlig sektor ser bilden något annorlunda ut. Här blir anpassningen till det framtida yrket en möjlighet som underlättar genomslagskraften hos riksdagens beslut. Det är en demokratisk resurs att kunna styra över vad läkare skall lära sig och att se till att lärarutbildningen skall präglas av skolplanen. Samtidigt är det viktigt att det även inom dessa utbildningar ges utrymme för vetenskaplig metod och kritiskt tänkande.

VSF anser

- att anställningsbarhet inte skall syfta till marknadsanpassning av utbildningen
- att anställningsbarhet inte skall påverka innehållet i utbildningen
- att anställningsbarhet skall syfta till att lyfta fram förståelse för individens vinning av vid utbildning erhållna kunskaper
- att anställningsbarhet inte får ta resurser ifrån andra utbildningssatsningar
- att praktik skall erbjudas samtliga studenter på grundnivå

AKADEMIKERFACKEN

SACO-facken har blivit en alltmer närvarande utbildningspolitisk aktör. När fler blir eller betecknar sig själva som akademiker förändras arbetsmarknadens utseende, och SACO-fackens agenda blir mer uppmärksam och därmed betydelsefullare. Akademikerfackens hållning påminner ibland om de gamla yrkesarbetarnas i industrialiseringens barndom: yrkesstoltheten först, sedan solidariteten om alls. Detta lägger grund för en individualistisk inställning i relationerna på arbetsmarknaden, med svag eller ingen lojalitet gentemot arbetare i andra delar av varu- eller tjänsteproduktionen.

Denna individualistiska hållning inom SACO-organisationerna gör också att fokus i deras arbete ligger på karriärstöd, CV-granskning och försäkringar. På arbetsplatserna strävar man efter att enbart organisera de arbetare som passar in i deras egen yrkesprofil och naturligtvis menar man att lönesättningen ska vara individuell. I opinionsarbetet verkar SACO för att minska högskolans expansion (för att skydda den egna yrkeskategorin) och för att öka löneklyftorna (försvarat med att akademikern måste få lön för den möda som studierna inneburit). Akademikerfacken är organiserad arbetskraft men med en högerorienterad agenda. Ett ytterligare problem med vissa av akademikerfacken är att de inom samma förbund organiserar såväl chefer som andra anställda. Detta motverkar möjligheten till och benägenheten att kämpa för bättre arbetsvillkor

Samtidigt skulle SACO kunna driva en politiskt mer progressiv agenda. Många medlemmar återfinns inom offentlig sektor, där nedskärningar har skapat ett outjämnt arbetsklimate och tempo. I de flesta högre tjänstemannayrken ställs det out-

talade krav från arbetsgivarhåll att den anställde alltid ska ha arbetet i tankarna, varför dessa aldrig är verkligt lediga. En sådan arbetsmarknad skapar efterfrågan på en lågavlönad tjänstesektor i stånd att serva de som lider av brist på tid och inte på pengar. Akademikerfacken borde i detta läge driva en hårdare facklig kamp för att minska den faktiska arbetstiden för sina medlemmar.

VSF anser

- att akademikerfacken sviker sina medlemmar genom att fokusera på individuell rådgivning och serviceverksamhet istället för kollektiv facklig kamp
- att akademikerfacken bör prioritera akuta fackliga frågor som arbetstid, tempo och långtgående krav från arbetsköparen

TJÄNSTEMANNAFACKEN

TCO organiserar tjänstemän och har en roll som är svårare att generalisera kring. I debatten driver TCO och enskilda TCO-fack ofta en progressiv linje i en rad frågor, och de skiljer sig därför markant gentemot SACO. I den praktiska verksamheten, och då särskilt den som genom TRIA riktar sig till studenter, finns inslag som VSF ställer sig tveksamt till. TRIA uppmuntrar, liksom SACO-facken, till entreprenörsskapstänkande där individens roll på arbetsmarknaden är i fokus. Också här finns inslag av "det individualistiska facket" som sätter service i form av försäkringar och CV-granskningar i första rummet.

TRIA organiserar inte studenter primärt som studenter och arbetskraft, utan som potentiella framtida medlemmar. Som en följd av detta blir organisationen tandlös i arbetet mot de arbetsförhållanden som studenter möter som arbetskraft under studietiden. Exempelvis samarbetar TRIA med bemanningsföretag, vilket de motiverar med hjälp av en retorik om att det är viktigt att studenter "får in en fot" på arbetsmarknaden. TRIA har alltså en i grund och botten positiv inställning till att studenter arbetar vid sidan av studierna, och detta gör att de inte ser den strukturella funktion som studenters arbetskraft fyller på dagens flexibilerade arbetsmarknad.

VSF anser

- att TRIA i grunden syftar till att värva framtida medlemmar snarare än att organisera dagens studenter i deras roll som arbetstagare

FACKLIG KAMP OCH SOLIDARITET

Studenter och arbetare har ett gemensamt intresse i att frågan om höjt studiemedel hålls ständigt aktuell. Studenters nya roll som en foglig arbetskraftsreserv med låga löner hotar lönerna för hela arbetarklassen. Ett höjt studiemedel skulle sänka utbudet av arbetskraft, försvåra arbetet för bemanningsföretagen, tendera att höja lönegolvet och motverka de värsta formerna av prekarisering.

VSF anser

- att studenter bör organisera sig i det fack som verkar på den arbetsplats där de arbetar extra

- att höjt studiemedel bör vara ett fackligt krav såväl som ett politiskt att studenter aktivt bör försöka förbättra den kollektiva arbetsmiljön på den arbetsplats där de jobbar extra
- att studenter inte sluta kämpa ifall facket sviker dem, och istället tar alternativa former av arbetsplatskamp i beaktande för att förbättra sina villkor

BREDDAD REKRYTERING

UNIVERSITET OCH HÖGSKOLORS SAMMANSÄTTNING

Samtidigt som högskolan är en viktig arena för politisk kamp mellan progressiva och reaktionära akademiska krafter har den alltid varit socialt exkluderande på basis av klass, kön och etnicitet. Att läsa vidare efter gymnasiet sammanfaller allt som oftast med att man kommer från ett hem med akademisk tradition. Arbetarklass föds till arbetarklass och akademiker till akademiker, enligt denna logik. VSF ser denna situation ur flera perspektiv.

KLASSKONFLIKT

Givetvis är det så att möjligheten att läsa vidare är kopplat till den sociala maktstrukturer. Ofta fordras det en utbildning för att få mer "kvalificerade" arbeten med högre lön, högre social status och mer inflytande över samhället i stort. Detta leder till att ett socialt exkluderande utbildningsväsende också befäster ojämlika maktrelationerna mellan olika samhällsklasser. Att bredda rekryteringen till högskolan så att fler med arbetar- och invandrarbakgrund får tillträde till den är således ett led i klasskampen och kampen för ett jämlikare samhälle.

VSF kräver

- att 50-procentmålet, det vill säga att minst 50 procent i varje årskull ska gå vidare till högre utbildning, återinförs

AKADEMINS INRIKTNING

Om människor med vissa typer av erfarenheter, som till exempel att vara uppväxt i ett miljonprogramsområde eller att vara student och förälder samtidigt, i praktiken utestängs från högskolan, resulterar detta i att dessa erfarenheter inte är medformar de verklighetsbeskrivningar som akademien förmedlar. Hur kan den som aldrig upplevt rädslan för att bli uppsagd och arbetslös tala om jämviktsarbetslöshet och vikten av stabil inflation? Hur kan den som inte ens känner någon som känner någon som sitter i fängelse ropa på längre fängelsestraff för brottslingar? Den högre utbildningen är ett viktigt forum för diskussioner kring samhällets utveckling och uppbyggnad. För att förhindra att akademiska verklighetsbeskrivningar som påverkar hela samhället är fåtalets privilegium, krävs det att högskolans rekrytering breddas.

VSF kräver

- att universitet och högskolor åläggs att försöka rekrytera elever i gymnasieskolor där en stor andel av eleverna har arbetarbakgrund eller utländsk bakgrund.

BREDDAD REKRYTERING

Högskolan måste åläggas att arbeta aktivt för att bredda sin rekrytering. Den högre utbildningen kan inte svära sig fri från ansvar över samhällets sociala struktur, utan måste aktivt arbeta för att motverka sociala ojämlikhet, både genom en mer progres-

siv kunskapsproduktion och genom att rekrytera i samhällsklasser där den akademiska traditionen inte är så stark. Högskolan måste också inom sig bedriva ett aktivt antidiskrimineringsarbete, så att ingen känner sig ovälkommen eller mindervärdig på grund av klass, kön, etnicitet, funktionshinder eller sexualitet. Den öppna högskolan och breddad rekrytering går hand i hand.

VSF kräver

- att studieavgifter inte införs för varken svenska eller utländska studenter
- att universitets och högskolors antidiskrimineringsarbete ges kraftigt ökade resurser

GRUNDSKOLA, GYMNASIUM, KOMVUX OCH FOLKHÖGSKOLA

LIVSLÅNGT LÄRANDE

Ledstjärnan i VSF:s skolpolitik är bejakandet av det livslånga lärandet. Det innebär till exempel att en människa som avslutar sin utbildning i ungdomen inte ses som färdigstoppad med kunskap för att endast gå ut i produktionen. Detta betyder dels att människor under sin tid i skolan måste ges verktyg att reflektera och tänka kritiskt över sin tillvaro, så att kunskapen bearbetas även utanför skolan, till exempel på arbetsplatsen och i familjen. Dels betyder det att samhällets officiella utbildningsinstitutioner alltid måste stå öppna för alla, oavsett ålder och arbetsituation. Det livslånga lärandet ska inte betyda att människor måste anpassa sig till försämrade villkor, som till exempel en osäkrare arbetsmarknad, utan att man ska bli en aktiv istället för passiv samhällsvarelse.

VSF kräver

- att vuxenutbildningen byggs ut och blir tillgänglig för alla som har behov av den

GRUNDSKOLA

VSF vill se en grundskola där undervisningen inte präglas av att elever ges redan "färdiga" kunskaper, utan där eleverna ges den stimulans, verktyg och möjligheter som krävs för att söka kunskap och kritiskt reflektera över denna. Detta kräver en resurssatsning så att varje elev ges det stöd som behövs för att utvecklas. Vi kräver därför dels att det anställs fler lärare i grundskolan och gymnasiet, dels att skolorna utformas efter de behov som finns hos eleverna och inte efter de intressen som privata aktörer har i att tjäna pengar på utbildningen. För elever som kommer från studieovana eller otrygga hem kan hemläxor vara i stort sett omöjliga att göra. När skolan ger eleverna läxor skiljer sig möjligheten att verkligen göra dem och tillgodogöra sig dess innehåll väldigt mycket mellan elever ur olika samhällsklasser. Därför måste skolan styras av principen att inläring ska ske i skolans lokaler och regi. Om skolan ska ge läxor ska den därför samtidigt erbjuda läxhjälp.

VSF kräver

- att privata skolor förbjuds
- att grundskola och gymnasium erbjuder läxhjälp åt alla elever
- att lärartätheten i grundskola och gymnasium ökar kraftigt

GYMNASIUM, KOMVUX OCH BEHÖRIGHET TILL HÖGSKOLA

Gymnasie- och vuxenutbildningen är avgörande för rekryteringen till högskolan och för sammansättningen av studenter ser ut. Här läggs grunden för människors möjligheter att vidareutbilda sig. Det är därför absolut nödvändigt att denna utbildning är bred och tillgänglig för alla.

Alla elever måste få grundläggande teoretiska och praktiska kunskaper som möjliggör ett senare beslut att gå vidare till högskolan, oavsett om eleven läser ett teoretiskt eller ett yrkesinriktat program. Alla elever vill inte bli akademiker – men alla bör ha möjligheten. Det är inte rimligt att behöva avgöra hur resten av ens liv ska se ut vid femton års ålder, då valet till gymnasiet görs. Även den som väljer ett yrkesinriktat program måste få tillgång till kunskap som inte bara underlättar för att gå vidare till högskolan, utan även ger eleven grundläggande kunskaper om samhället och omvärlden. Alla ska ha rätt att växa genom kunskap. VSF kräver därför att alla gymnasieprogram, oavsett inriktning, ska ge behörighet till att studera på högskolenivå.

Möjligheten att läsa upp ämnen på Komvux är avgörande, både för den som inte lyckats tillgodogöra sig vissa kunskaper lika bra vid första försöket på gymnasiet, och för den som valt att ändra inriktning i sitt yrkes- eller studieval. Gymnasievalet ska inte vara en återvändsgränd där den som en gång valt för alltid måste stå fast vid det valet.

Detta gäller även de som vid senare tillfällen i livet bestämmer sig för att ändra inriktning. Det kan vara människor som arbetat en längre period och som är lite äldre. Dessa människor besitter såväl värdefull arbetslivserfarenhet som livskunskap, vilket kommer till nytta både för den enskilde människan och för samhället. Det är en erfarenhetsbank som bör tas tillvara – och inte minst är det en rättighet för människor att själv välja hur ens liv ska se ut. Där vill VSF också se att den så kallade 25/4-regeln återinförs, det vill säga den regel som innebär att den som är 25 år och har minst fyra års arbetslivserfarenhet får företräde till studier på högskola och universitet.

VSF värnar den demokratiskt utformade utbildningen, och kräver därför ett ökat elevinflytande på gymnasiet och på komvux. De demokratiska kanaler som finns för att utöva elevmakt ska stärkas. Skolan ska inte tillåtas rymma auktoritära tendenser.

VSF kräver

- att teoretiska kunskaper som möjliggör inträde till högskolan garanteras för alla gymnasieinriktningar
- att inga lärlingsutbildningar som inte ger behörighet till högskolan ska finnas
- att elever på gymnasiet och komvux ska vara representerade i samtliga beslutande organ som rör både skolans och undervisningens utformning
- att 25/4-regeln bevaras

FOLKHÖGSKOLA

VSF försvarar den folkbildningstradition som de svenska folkhögskolorna är en del av och som till stor del är sprungen ur arbetar- och fackföreningsrörelsen. Ett generöst stöd till dessa skolor ser vi som nödvändigt för att bevara och utveckla den demokratiska grund som formats av den svenska arbetarklassens gärningar. Genom vårt stöd vill vi också markera att intellektuellt arbete inte enbart bedrivs inom de traditionella utbildningsinstitutionerna såsom universitet och högskola. Folkhögskolorna och folkrörelsernas egna bildningsarbete visar att arbetarklassens erfarenheter

kan analyseras och utvecklas teoretiskt utanför de officiella institutionerna. Dessa lärandeformer är både till sitt innehåll och i sitt praktiska utförande antiauktoritära, samhällskritiska och demokratiska.

VSF kräver

- att stödet till folkhögskolor och studiecirkelsverksamhet ökas och byggs ut

INTERNATIONELL SOLIDARITET

STUDIEAVGIFTER

Införandet av studieavgifter för utomeuropeiska studenter är ett första steg mot studieavgifter även för svenska studenter. De försämrar dessutom tillgången till studier för arbetarklassen internationellt sett. Den svenska utbildningen måste även fortsättningsvis vara avgiftsfri. Att utbytesstudenter skulle ta platser för svenska studenter är en problemformulering som vi inte accepterar. Istället vill vi utöka det totala antalet utbildningsplatser.

FREEMOVERS

Många utbytesstudenter som kommer till Sverige gör det självständigt och utan stöd från någon organisation – så kallade free movers. Dessa studenter har i regel inte de ekonomiska förutsättningar som krävs för att sköta sitt utbyte via en organisation. Vidare omfattar studentkårernas och universitetens värdverksamhet oftast inte dessa free movers, vilket gör att de får svårt att få bostad och tillgång till information. Många lever dessutom under svåra materiella förhållanden och utnyttjas som svart arbetskraft. Varje år är det ett flertal av dessa studenter som tvingas återvända till sitt hemland innan studierna avslutats.

OREFLEKTERADE UTBYTEN

Det är viktigt att svenska studenter får möjligheten att studera vid universitet runtom i världen för att förbättra den internationella dialogen och insynen. Dock kan studier och vistelse i vissa stater innebära en risk för de svenska studenternas säkerhet och utbytesverksamheten kan användas för att legitimera diktatoriska regimer. Därför bör högskolorna i samarbete med studentkårerna utveckla rutiner och policys för utbytena.

Flera svenska lärosäten har till exempel utbyten med israeliska universitet. I Israel förekommer en systematisk diskriminering av palestinska studenter. På vissa universitet är till exempel israelisk värnpliktstjänstgöring ett behörighetskrav, vilket automatiskt stänger ute palestinier. När svenska lärosäten skickar svenska studenter till dessa israeliska universitet ger man legitimitet åt en apartheidregim. Detta är oacceptabelt!

VSF kräver

- att alla högskolor har utarbetade rutiner och policydokument för sin utbytesverksamhet
- en akademisk bojkott av israeliska universitet som systematiskt utestänger palestinska studenter

VÄNSTERNS STUDENTFÖRBUND

VÄNSTERNS STUDENTFÖRBUND
BOX 12660
112 93 STOCKHOLM
WWW.VANSTERNSSUDENTFORBUND.SE